

Paweł Król

Rekin z Korytnicy

Rocznik Muzeum Narodowego w Kielcach 25, 348-349

2010

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PAWEŁ KRÓL

REKIN Z KORYTNICY

Il. 1. Ząb rekina

Ząb rekina
Trzeciorzęd (miocen)
6x7 cm
MNKi/P/18

Zapewne stwierdzenie to może wydawać się irracjonalne, jednak nie jest pozbawione sensu. Oczywiście nie musimy się obawiać, że mogą grozić nam „Szczęki” w opodal przepływającej Nidzie czy w znajdujących się w Korytnicy (gm. Sobków) stawach rybnych. Rozważając o rekinach musimy się cofnąć do trzeciorzędu (miocenu), czyli ok. 15 mln lat.

W tym okresie Góry Świętokrzyskie stanowiły obszar wyniesiony, dzieląc wielkie zbiorniki wodne na Nizę od morza na Podkarpaciu. Od południa, skąd docierało morze, znajdowała się strefa zatok obejmująca Zatokę Pierzchnicką, Chmielnicką, Piotrowicką oraz Korytnicką, a także przedpole tej strefy, które odgraniczało ją od morza otwartego (rozpościerającego się na całym obszarze zapadliska przedkarpackiego). Największe natężenie zalew morski osiągnął w miocenie, czego dowodem są nagromadzone piaski, margle oraz ily z bogatą fauną małży i ślimaków, które pod nadkładem gleby spotykamy m.in. w Korytnicy. Wielu jest jednak szczęściarzy, którzy wędrując po polach mogli znaleźć oprócz fauny bezkręgowej szczątki zwierząt kręgowych. Do takich zaliczał się ks. Stanisław Skurczyński, który w 1962 ofiarował Muzeum Świętokrzyskiemu znaleziony w okolicach Korytnicy ząb rekina.

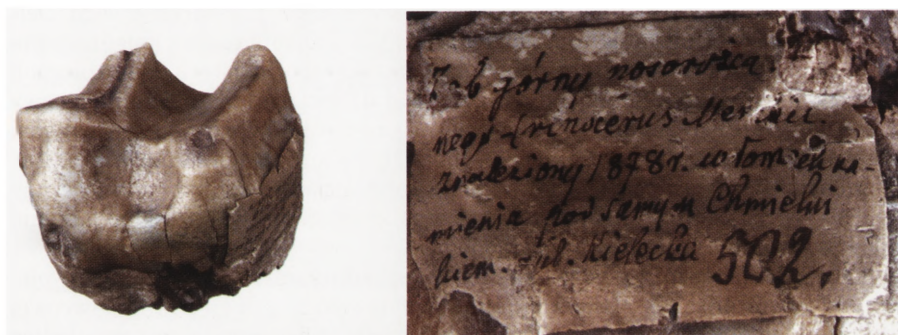
Rekiny należą do ryb chrzęstnoszkieletowych. Występowały już w górnym dewonie, silnie rozwijając się z mezozoiku i kenozoiku. Omawiany okaz należy do żarłacza z gatunku *Procarcharodon megalodon*. Współczesnym przedstawicielem tego rodzaju jest osławiony rekin ludojad *Carcharodon carcharias*. Szczątki

rekinów nie są rzadkością, jednak w przeważającej liczbie ich skamieniałości to głównie zęby, dlaczego?

Dwutlenek węgla, który gromadzi się w głębinach morskich w wyniku oddychania zwierząt i rozkładu ich szczątków nie jest zużywany przez rośliny w procesie fotosyntezy z prostej przyczyny, że ich tam nie ma. Wysokie ciśnienie powoduje, że rozpuszcza się on w wodzie. Z kolei wysokie stężenie rozpuszczonego dwutlenku węgla wraz z wysokim ciśnieniem powodują, że w głębinach węglan wapnia (budulec kości) ulega bardzo szybko rozpuszczeniu. W głębszych osadach oceanicznych nie znajdziemy żadnych szkieletów zwierząt, ani muszli bezkręgowców (np. małży i ślimaków) a jedynie najtrwalsze twory szkieletu, jakimi są zęby.

Niektóre zęby rekinów mają kształt sztyletowany, przez co w starożytności uważano je za języki spadające z nieba w czasie nowiu księżyca.

SŁONIE Z CHMIELNIKA

Il. 2, 3. Ząb przedtrzonowego *Deinotherium giganteum*

Ząb przedtrzonowy słonia kopalnego

Miocen

6x6 cm

MNKi/P/1975

Chmielnik jest osobliwym miejscem, gdzie w przyszłości może dojść do wielu ciekawych odkryć paleontologicznych. W zbiorach Muzeum Narodowego w Kielcach znajdują się szczątki bardzo rzadkich mioceniskich¹ kręgowców kopalnych

¹ Miocen należał jeszcze kilka lat temu do okresu trzeciorzędowego. Trzeciorzęd – według podziału dokonanego przez Międzynarodową Unię Nauk Geologicznych w 2004 r. (z późniejszymi poprawkami) nie istnieje, era kenozoiczna dzieli się na paleogen, neogen i czwartorzęd (poszerzony o najmłodszy wiek pliocenu). Miocen należy do neogenu